

13-751

ser. 321

RP. 1-4
(10)

Story of the Thembu chief Siwohloza

K 13
3/21

F. Vilakazi

b

1

16

Mhla kusina uSiwohloza, inkosi yamaThembu K13/21

1/4

~~W~~u USiwohloza wayengeyana owaseGukhosini yena wayezalwa

udadewako wenkosi uGoza munjena uthena ukuGa anqunyelwe

sifunda sendawo eduze namaChunu. Usezenza inkosi kuleso

sifunda. Kuthena ngelinye ilanga engasazi ukuthi amaChunu

angahle awehlule yini waGona ewahlula emawozeni. Uthena

ukuwehlula usesina yena uSiwohloza ngoGa enqobile. Kuthena

kunjalo kwaqamuka uVuvu Phala waye ngomunye wezinduna

zenkosi, uSiwohloza usesina akasayeki useGuza uVuvu

"Usina ngalunyawo olulodwana GaGe abantu Gema ngambili

kazikwenzenjani!" USiwohloza usemutshena uVuvu. Wayengazi

2

ukuthi uSiwohloza uthi kanti uPhakade useGulele isizwe

ngendlela ebheke eWeenen emhlangane wasimuze wathumela

ihlanzana njena ngakuSiwohloza ukuGa limuliGazise. Usememeza

uSiwohloza ukuzwa loku "WaGodla aGodligazi kungaGi naGa

zalutho mayikhukhule GaThembu naGala ikhukhule." Usesuka

usebheka ekhaya ~~impela~~ impela ezintandaneni emuzini wenkosi

omusha. Uthe ukufika useGula konke uSiwohloza. Usetshisa

nezizi kwasha zingane namakhosikazi. Kuthena ukuGa abulale

usehlangana nayo Gelu eyase maChunwini useGona ukuthi isho

iziga naye futhi usevuma lezoziga. AmaChuni asejaGula

ecamanga ukuthi eyakuGo lempi. GaGe Gezwa wesedumele u

3

uSiwohloza useye eyiphosa oThukela. UkuGaleka kwayo eyaseC

maChunwini. Usefika ekhaya emzini wenkosi eShala. Inkosi

isiGuza ngoGa phela iGona ukuthi amaChunu ~~hla~~ mhlaumbe

enqobile. "Siwohloza, Siwohloza walapha kwenzenjani na?

Washiya iGambene." Useyicazela uSiwohloza. Ukwenama kwayo

inkosi. Aseqamuka wonke amaGutho ngezigaGa zonke eGeziphakiwe.

Kwafa iGutho lezinGandane kwakuphela. Sekuthokozwa impela

aGaThembu. Sekusirwa kuze kuse. Usesuka unina kaGoza

uGonga umntwana wendodakazi ngoGa enqobile. Sekusuka wonke

amakhosikazi esina naye uSiwohloza. Kusho unina kaGoza

uDumile. Iculo laGo ileli : usina nganyawolunye olulodwana

GaGe abantu Gemi nganyowo ngoGa inkosi yaGeyimi ngazozombili.

4 "Sihloza ngithanda ukwazi yini wena ungawohloki 6a6e6elele
 6onke 6ewohloka njena? 6awohlozwa yini na? Ngiya6uza
 mpeleni, ngiqinisi ngithi kwenzenjani Siwholoza na? Kukhulu
 kuye^sa6eka Siwholoza. Ukulu6eka kwakhophansi Siwholoza
 kokhola izizwe. Kuthena indlovu isikhathele wawusina na.
 Wathanda ukuxilisa imimoya yethu Siwholoza na? Kuthena
 kusina ingwonya kwasha izizi6a kodwa wena wacwalisa imifula
 na? Kehli yasemayezeni ngo6a yakuthanda wavuka Siwholoza.
 Wena ophunyaka 6emubhekile ophume 6emukakile ngezintu6a
 ezimbili wahla6ana Sihloza esimunyama. Akakakwe okaGo6e
 elele. Ukuthukuthela kukaGoza use6ulala wonke amakhosikazi
 5 ayesina eGonga uSiwholoza. Use6ulala nonina impela umbala.
 Kuthena uku6a a6one uSiwholoza ukuthi inkosi isiyalwa
 usephuma ngethu6ana ngentu6a engendla. Usemudumela uVuvu
 uthe uyamukwaza ngomukhonto usemuhla6a emilenzeni use6aleka
 nawo manjena. Kwase kuhwalele kunonyezi. Asefa wonke
 amakhosikazi kaSiwholoza namanye enkosi ayephakathi lapho
 kulowo musino. Leliculo linde noko pho-ke ngithathe izihloko
 zalo njena ekuyizona zacasula inkosi uku6a ize ilwe naye
 uSiwholoza. USeqonda kwa6akwaSithole eMhlazantshe, usetholwa
 khona. Kuthena kunjalo, uSiwholaza 6ehamba nama6utho 6e6ulala
 amazimu. Phela la6a 6akwaSithole 6a6e6akhishwa uShaka
 6 kwaZulu uku6a 6a6ulale amazimu ayedla a6antu kulo6elu
 elingaphesheya koThukela. Asemu6amba emudla uSiwholoza ~~engakahlali~~
 engakahlali nsuku lapho kwalithole. Usezwa uGoza usethumela
 kuMancengeze inkosi yakwaSithole ukuthi kuhle 6amukhiphe
 uSiwholoza. Inkosi yakwaSithole isimulandula ngempela
 ngo6a esefile. Kuthena kunjalo uGoza uthumela impi kuwona
 amaSithole. Use6aleka uMancengezo uku6ona ukuthi uzakufa
 manjena. Useya emaBhunwini usecela uku6a amalekelele.
 Usethembisa ukuthi uyolalala impela imithetho kaHulumeni
 ishowo^yo kuyena. Ne6ala asemelekelela amaBhunu. Useyeka
 7 uGoza ecela uxolo impela. Kuthena kunjalo uMtholo waqomisa
 a6antwana 6asesigohlweni inkosi ingekho. Ithe uma i6uye

ser. 321

yezwa lenda6a. Yase isimu6ulala uMtholo. Kuthena e6usuku sithukuthela uVayi, umfowa6o kaMtholo useyotshena amaBhunu ukuthi uMancengeze use6ulele umuntu lapha ngaphandle komuthetho. Asesuka amaBhunu elandela yena 6elu, uVayi. Kuthena kunjalo inkosi yathumela a6antu ukumu6ulala naye uVayi. Seyehluleka impi ukumbulala uVayi ngo6a ehamba namaBhunu. Ase6iza umhlangano khona 6elu, ekuThokozeni ngesenta6eni enkulu uMhlumayo. Asethumela futhi amaBhunu uku6iza uMancengeze. Nama6utho asemuncenga uMancengeze. Usevuma eseyakhona impela. Pho-ke usethatha uWiwu encekuyakhe, useyibhincisa kahle impela. Usethi "kuhle ku6e uwena ozenza inkosi, mina ngizo6a yincekuyakhonjena." Usevuma uWiwu. Usebhinca izinsimba esebhinca kahle impela. Kuthena uma se6esondele eduze ~~sekukhulwa~~ sekuhlalwa phansi ukulalela umbeko wamaBhunu. Asemeluleka impela isiwiwu ngo6a ecamanga ukuthi iyona kuyinkosi. Kuthena ekugcineni ngokuzwa amaSithole esola imithetho yamaBhunu naye futhi uWiwu wavungaza asemushaya ngenhlamuvu wafa njalo uWiwu use6aleka uMancengeze useqonda eQudeni.

Kulapho nanamhla a6akwaSithole 6ekhona ngo6uningi 6a6o. Usethi uyadumela uShaka uthena esalungiselela ukuyiphaka impi wase6ulawa yi6ona a6afowa6o oDingane. uDingane aka6e ayingene lempi yamaBhunu ngokulwa noma ucengeze ethunywe uShaka. AmaBhunu aselwa naye yena futhi uDingane. Kodwa uyena uDingane owa6ulala amaBhunu kuqala angeze lutho kuyena.

A6akwaSithole emhlumayo se6ehlala ngaphandle kwenkosi. A6aningi 6a6o 6ajoyina a6akwaMajozi kuze ku6e namhla njena a6aningi 6akwaSithole 6asekhele inkosi yakwaMajozi. AmaBhunu ase6eka uBhande, inkosi, kungeyena owasendlini yo6ukhosini. A6aningi 6a6aleka naye uMancengeze. A6anye njalo 6alandela ngemuva umkhondo wenkosi. Nanamhlanjena amadodana kaBhade asa6usa emhlazantshe, emhlumayo. UThena esa6usa 6eluyena uMancengeze usephaka impi uku6ulala amazimu njengokusho kukaShaka.

ser. 321

Kuthe ngamhlayi6a kufa yena 6elu uSiwohloza, yathumeleza yaye yafika phansi kondi. Kuthena uku6a amaBhunu ezweJoku ukuthi kukhona impi ezayo asehloma. Pho-ke nempi kaMancengeze yesa6a ukuwela Undi. Kwathi ngaphansi k0ndi yafumanisa izalukazi zi6oshelwe nge ngo6a sezehlule kule uku6aleka. Pho-ke amazimu lana awathandanga uku6a zingaphila. Uku6oshelwa nezimbuzi kwakwenzelwa uku6a zidliwe izilo nezinye izilwane zasendle yikhona engezukwaziwa ukuthi ashonaphi amazimu.

11

Lamakhosikazi aye6oshelwe nezimbuzi. Athena uku6ona amakentshana kaMancengeze aseyinga ukucasha sekukhala izimbuzi ngo6a ese6aleka. Athi ukuzwa amakentshane aseyyikaka leyondawo, ecamanga ukuthi kuseyiwona amazimu 6elu. Asefumana izalukazi. Ase6uza amaketshane ukuthi, "Aphi amazimu?" Izalukazi zawatshena ukuthi akude manjena asadundu6ele Undi. Ngokwesa6a amaBhunu ayese Orange river isiphinda emuva impi. Isizi6ulala izalukazi isithatha izimbuzi isizidla. Isihlangana nayase6aThenjini, ifuna uSiwohloza. Ayamuthola ukuphinda kwayo emuva. Isiguye ithathela futhi le yasemaThembini. Ku6aleka kukaMncengeze aye emaBhunwini phezu k0ndi.

End. S. 321